

Motion till riksdagen

1989/90:Sf333

av Görel Bohlin (m)

Översyn av riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas organisation

Riksdagen fastlade 1983 (prop. 1982/83:127) att riksförsäkringsverket hade lednings- och tillsynsansvar för socialförsäkringen. I beslutet betonades att försäkringskassorna även fortsättningsvis skulle vara självständiga offentligt-rättsliga organ. Verkets ledning av socialförsäkringsverksamheten skulle ges formen av riktlinjer och ramar i syfte att uppnå en högre grad av målstyrning. Alla möjligheter till decentralisering skulle enligt riksdagsbeslutet tas till vara.

Beslutet utgjorde i dessa avseenden en fortsättning på det beslut som riksdagen fattade 1981 (prop. 1980/81:135) om ett rambudgetsystem för försäkringskassorna. Också detta beslut syftade till att kassorna inom givna ramar skulle ges ett större ansvar i organisatoriska och andra administrativa frågor.

I propositionen om ökat förtroendemannaavgift i försäkringskassorna (prop. 1985/86:73) betonades att försäkringskassans styrelse har det övergripande ansvaret för att verksamheten inom försäkringskassområdet genomförs i enlighet med lagar och andra bestämmelser. Styrelsens ansvar omfattar enligt propositionen både tillämpningen av socialförsäkringslagstiftningen och de administrativa ledningsfunktionerna.

I tre riksdagsbeslut fastslås sålunda målsättningen att decentralisera socialförsäkringsadministrationen i riktning mot en ökande grad av självständighet och ett ökat ansvar för försäkringskassorna såväl i administrativa frågor som i försäkringstillämpningen.

1982 infördes rambudgetsystemet i kassorna. Samtidigt upphävdes det beslut som tidigare gällt och som givit kassorna begränsade befogenheter att utan riksförsäkringsverkets medgivande göra organisationsförändringar. Riksförsäkringsverket fastställer numera vilka funktioner som skall fullgöras av kassornas central- resp. lokalkontor, medan kassornas styrelser själva avgör vilken organisatorisk lösning som är den bästa för att fullgöra de ålagda funktionerna. Även när det gäller tillsättning av tjänster har kassornas ansvar ökat.

Riksförsäkringsverket har under senare år påbörjat en omorientering från detaljstyrning av kassorna till en styrning genom övergripande mål för verksamheten. Styrningen av försäkringstillämpningen skall ske genom att verket utger allmänna råd. Decentralisering av uppgifter från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna har skett i viss omfattning.

Totalt sett har kassornas ansvar och uppgifter för administration och för-

säkringstillämpning ökat under senare år. Eftersom utvecklingen fortfarande pågår, kan man vänta sig att också detta ansvar ökar ytterligare. Det ökade ansvaret har haft många positiva konsekvenser i form av bättre anpassning av kassornas organisation till de strukturella förhållanden som gäller inom kassaområdet och en ökad lyhördhet för brister inom försäkringens lagstiftning.

Omfördelning av personal från central administrationsnivå till regional och lokal nivå är led i strävandena att förlägga utredningar och beslut m.m. så nära människorna som möjligt. Samtidigt är detta viktigt i strävandena att sprida arbeten över hela landet.

Skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och polisstyrelsen har bl.a. i detta syfte minskat sin personal och fört över arbetsuppgifter ut i landet. Polisstyrelsen har exempelvis centralt reducerat sin personal med 400 personer (från 900 till 500 personer), som flyttats ut i landet.

Arbetsmarknadsstyrelsen har beslutat att i första hand förstärka arbetsförmedlingarna genom nedbantning av AMS-kansli. Denna verksamhet har pågått sedan 1984. Ca 25 procent av löne medlemmen och ca 200 personer har hittills överförs från centrala kansliet och fördelats på arbetsförmedlingarna i de län som har de största belastningarna.

Även i andra centrala myndigheter pågår överföring av personalresurser från central nivå till lokala enheter.

Dimensioneringen av RFV:s personal har gjorts under den tid då vårt socialförsäkringssystem byggdes upp och då stora arbetsuppgifter helt naturligt blev lagda på den centrala myndigheten. Många av verkets uppgifter har nu överförs till försäkringskassorna ute i landet. En nedbantning av den centrala personalstyrkan borde därför vara möjlig. Samtidigt bör man pröva om ytterligare arbetsuppgifter kan föras över till försäkringskassorna.

På samma sätt som för tidigare berörda ämbetsverk bör personal och löne medel kunna överflyttas från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna, som därigenom skulle få en välbehövlig förstärkning utan att samhällskostnaderna ökar.

Ansvarsfördelningen mellan RFV och försäkringskassorna måste samtidigt renodlas så att RFV har tillsyn och uppföljning och så att ärendehandläggning inom socialförsäkringen decentraliseras till försäkringskassorna.

Målstyrning och uppföljning bör tillämpas. Detta skapar större effektivitet och medför minskat personalbehov hos den centrala myndigheten. Det kan nämnas att försäkringskassorna under 1987 mottog ca 1 000 skrivelser från riksförsäkringsverket. Det innebär ungefär 80 skrivelser i månaden eller fyra skrivelser varje arbetsdag. Av dessa skrivelser berör ungefär hälften administrativa frågor. Förutom de personalresurser detta kräver på riksförsäkringsverket, medför det också en ökad administrativ belastning hos försäkringskassorna.

Styrningsambitionerna har lett till att ett orimligt stort antal samarbetskommittéer och grupper har skapats, nämligen ett 80-tal.

Enligt nuvarande bestämmelser skall verket således leda socialförsäkringen och samtidigt utöva tillsyn samt inneha partsrollen i socialförsäkringsmål. Ett sådant förhållande stämmer inte överens med riktlinjerna om tydliga och klara gränser när det gäller ansvarsfördelningen. Det är också otill-

fredsställande att en myndighet har tillsynsansvar över en verksamhet som man i realiteten är en del av.

Mot. 1989/90
Sf333

Riksförsäkringsverkets nuvarande organisation och verksamhet bör utredas. Det gäller exempelvis informations- och utbildningsverksamheten, som borde kunna överföras till försäkringskassorna. Andra områden som bör diskuteras är fondförvaltningen, tillsynsverksamheten och behovet av en ombudsenhet inom verket.

Vidare är det viktigt – för att uppnå en rationell hantering av socialförsäkringen – att man får en kundstyrd, fristående ADB-verksamhet. En omprövning av organisationsformerna och huvudmannskapet blir därvid nödvändig.

En allmän strävan bör vara att minska RFV till en betydligt mindre central tillsynsmyndighet, vars främsta uppgifter bör vara att ha tillsyn över försäkringskassorna och utvärdera socialförsäkringens verksamhet.

Däremot bör försäkringskassorna självständigt klara administrationen. Erfarenheten visar att om administration leds från centralt håll genererar det en rad skrivelser och skriftväxling som inte förbättrar verksamheten utan tvärtom minskar effektiviteten och snabbheten i handläggningen samtidigt som det skapar mer behov av personal på både det centrala, regionala och lokala planet.

Vid årets granskning av försäkringskassornas bokslut påtalade RRV att det är oklart vilket ansvar försäkringskassorna och deras styrelser har för den del av verksamheten som utgörs av utanordning och övrig hantering av pensioner och bidrag. För närvarande redovisas dessa på riksnivå endast med statistisk fördelning per försäkringskassa. Mot bakgrund av att alla beslut, inrapporteringar, uppföljningar och kontroller sker på försäkringskassorna är detta mindre tillfredsställande. Ett klarläggande måste ske av vilket ansvar försäkringskassorna och deras styrelser har för redovisning och bokslut av pensioner och bidrag samt hur uppföljning i realiteten skall kunna göras på ett tillfredsställande sätt.

Försäkringskassorna har också de senaste två åren fått kritik av RRV på grund av brister i avstämbarhet och verifierbarhet i fråga om väsentliga delar av utbetalningarna inom socialförsäkringssystemet.

Eftersom utbetalningarna sker genom det av RFV administrerade ADB-systemet, som är gemensamt för samtliga försäkringskassor, kan försäkringskassorna och deras styrelser med nuvarande system inte tillgodose den av RRV förordade lösningen, nämligen en ADB-baserad daglig behandlingshistorik med totalsummor producerad i direkt anslutning till försäkringskassornas lokalkontors dagliga terminalinmatningar. För att nämnda redovisningsrutiner skall kunna fungera, måste en uppdelning av ansvar och praktisk hantering ske även i detta hänseende.

Mot bakgrund av den utveckling som skett i fråga om ansvars- och arbetsfördelning mellan riksförsäkringsverket och försäkringskassorna vill jag aktualisera behovet av en ny översyn av riksförsäkringsverkets organisation och ansvarsområde å den ena sidan och försäkringskassornas å den andra. En sådan översyn bör syfta till dels att undersöka i vad mån ytterligare uppgifter kan decentraliseras från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna,

dels att bättre anpassa verkets personalstyrka och organisation till de uppgifter verket nu har samt att renodla rollfördelningen mellan verket och kassorna.

Mot. 1989/90
Sf333

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas organisation och ansvarsområde.

Stockholm den 25 januari 1990

Görel Bohlin (m)